

**At the Edge of the
Cliff with the
Courage the
Change**

Rabbi Yaakov Glasser

September 24, 2020

1. PARSHAS YOM HAKIPURIM

א וַדַּבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שֵׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתְכֶם לִפְנֵי־יְהוָה
ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֵל־יָכָא בְּכָל־עֵת
אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי הַכַּפָּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת בִּי
ג בְּעֵזְרֹן אֲרָאָה עַל־הַכַּפָּרֶת: בְּזֹאת יָכָא אֶהֱרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בַּפֶּר בֶּן־בְּקָר
ד לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה: כְּתֻנֹת־בַּד קָדָשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־בַד יִהְיוּ עַל־בָּשָׂרוֹ
וּבִאֲבָנֹת בַּד יִחְגֹּר וּבִמְצַנְנֹת בַּד יִצְנַף בְּגָדֵי־קָדָשׁ הֵם וְרִחֹץ בַּמַּיִם אֶת־בָּשָׂרוֹ
ה וּלְבָשֶׂם: וּמֵאֵת עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים לְחֻטָּאת וְאֵיל אֶחָד
ו לְעֹלָה: וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־פֶּר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ:
ז וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְגִתָּן
אֶהֱרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גִּרְלוֹת גֹּזְרֵל אֶחָד לַיהוָה וְגֹזְרֵל אֶחָד לְעֹזֹאוֹל:
ח וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזְרֵל לַיהוָה וַעֲשָׂהוּ חֻטָּאת:
ט וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזְרֵל לְעֹזֹאוֹל יַעֲמֵד־חַי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו
י לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזֹאוֹל הַמִּדְבָּרָה: וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־פֶּר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ
יא וְכִפֶּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: וְלָקַח מִלֵּא־

2. RAMBAM AVODAS YK 1:3

ובעד ביתו ביתו זו אשתו: ג *שבעת ימים קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש ודבר זה קבלה ממשה רבינו. ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו שמא תמצא אשתו נדה ונמצא ממא שבעת ימים ואינו יכול לעבוד. ומתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארע בזה פיסול יעבוד האחר תחתיו. בין שארע בו פיסול קודם תמיד של שחר בין שארע בו פיסול אחר שהקריב קרבנו זה שנכנס תחתיו אינו צריך חינוך אלא עבודתו מתנכתו ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון. עבר יום הכפורים הרי הראשון חוזר לעבודתו והשני עובר וכל מצות כהונה גדולה עליו אלא שאינו עובד ככהן גדול ואם עבד עבודתו כשירה. ואם מת הראשון זה השני מתמנה תחתיו: ד בשבעת ימים אלו

3. BRACHOS 7B

משורת הדין. תניא א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה' ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמך את כעסך ויגולו רחמך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין ונענע לי בראשו (ס) וקמ"ל (ס) שלא

4. RAMBAM HILCHOS TESHUVA 2:7

עד שלא יכירו בו אפילו חבריו הכהנים: ׀ כל הכהנים והעם העומדים בעזרה כשהם שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה. היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. ובשלת הוידויים היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכין ואומר להן תטהרו. וכל היום כשר לוידוי יום הכפורים ולוידוי הפרים הנשרפים:

5. YOMA 67

מסרו למי שמוליכו: ת"ר ם א"ש להכשיר את הזר עתי

שיהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה א"ש להכשיר את הזר פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת * לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן ם האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני ם אמר רפרם ם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב ם והוצאה ליום הכפורים עתי ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת * לומר שאם נטמא משלחו נכנס טמא לעזרה ומשלחו ם שאלו את רבי אליעזר

6. RAV SACKS

ולאור דברינו נראה דאף אי איכא לשעיר המשתלח דין קרבן מ"מ כיון דיסוד כפרתו הוא מחמת עיצומו של יום הכפורים ואין שילוח השעיר מכפר בתורת עצמו אלא נושא עונות בני"י כמש"כ הרמב"ן אין לדמותו לשאר עבודות ולכן שפיר בעינן גזה"כ דשילוח השעיר דוחה את השבת ונוהג בטומאה ומיושב קושייתנו הנ"ל.

ונראה לבאר דכל הנך דינים, אי שילוח השעיר כשר בור, ונוהג בטומאה, דוחה את השבת, תלויים בעצם כפרת שעיר המשתלח, דא"נ דאיכא לשעיר המשתלח תורת קרבן א"כ נאמר בו כל דיני עבודה. אמנם מאידך י"ל דאין תורת קרבן על שעיר המשתלח כלל אלא שיש בו מצות וידוי ושילוח לעזאזל וע"כ לא שייך ביה כללי עבודה.

7. YOMA 68B

בגדים מאי בנייהו^א איכא בנייהו דשויה חרוכא: מתני' אמרו לו לכהן גדול הגיע שעיר למדבר ו'ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר דירכאות היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר למדבר אמר ר' יהודה והלא סימן גדול היה להם מירושלים ועד בית חדרון^ב שלשה מילין הולכין מיל וחזרין מיל ושוהין כדי מיל ויודעין שהגיע שעיר למדבר ואי^ג (6) ר' ישמעאל אומר והלא סימן אחר היה להם לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנאמר^ד אם יהיו חמאיכם כשנים כשלג ילבינו: גמ' אמר אביי ש"מ בית חדרון במדבר קיימא והא קמ"ל^ה דקסבר רבי יהודה כיון שהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו:

מתני' אמרו לו לכהן גדול וכו'.
שאינו רשאי להתחיל צעודה אחרת
עד שהגיע שעיר למדבר שנאמר^ו
ושלח את השעיר צמדצר ואחר כך
ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה^ז:

8. AL HATESHUVA

ז הזכרון משיב לשאלה של "מי אני"? אני הוא זה שיש לי זכרון מכך וכך רגשות, כך וכך חוויות, כך וכך שמחות וכך וכך עצבונות. בזכרון נמשכת רציפות "האני". בתפילה אנו אומרים: "אתה זוכר מעשי עולם ופוקד כל יצורי קדם" — מה ההבדל בין 'זכרון' ל'פקדון'? שניהם יש בהם ממשמעות ביקור. "וה' פקד את שרה", פירושו, הוא כביכול, ערך ביקור אצלה, עד אז היו השמים נעולים בפני העקרה שרה ואז ה' פקד אותה, ביקר אצלה. כשם שה' פוקד יצורי קדם — כך גם האדם פוקד ומבקר את העבר השמור לו בזכרון. מי שחי כל הזמן בעבר יוצא מדעתו, טבעו של אדם להפליג מן העבר והלאה, אבל מדי פעם בפעם הוא חייב לפקוד ולבקר את העבר, לפקוד סיטואציות וחוויות שמבחינות רבות לא מתו ולא נמחו, אלא ממשיכות לחיות בקרבו.

מצד שני, כשאדם שואל "מי אני"? התשובה היא אני הוא זה הצופה ומצפה לעתיד. אני הוא זה שבעזרת ה' חושב על מחר, מחרתיים, על השבוע הבא והשנה הבאה. אצל אדם צעיר — הזכרון קצר יותר, הצפייה גדולה יותר.

שניים הם דרכי התשובה. ב"סליחות" אנו אומרים "ודרך תשובה הורית" — למעשה לא דרך אחת לפנינו, אלא שתיים:

דרך אחת: ביעור הרע.

הדרך השנייה: תיקון הרע, העלאתו.

במסכת יומא (פו, ב): "אמר ריש לקיש, גדולה התשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע יד, ב) 'שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך' — הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול. איני? והאמר ריש לקיש, גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר (יחזקאל לג, יט) 'ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה'! לא קשיא, כאן מאהבה כאן מיראה".

הסוגיה קשה: וכי למה נותנים לו "פרמיה" לרשע עד שזדונותיו נעשות לו כזכיות? למה מגיע לו כל זה? ושוב: מה פירוש תשובה מאהבה ותשובה מיראה, במה ההבדל ביניהם?

אצל ישיש הזכרון גדול והצפיה קצרה יותר, אבל שניהם כאילו צפים על פני זרם הזמן המושך אותם מעבר ידוע ומוכר לעתיד נעלם ואפוף מסתורין. ההווה — הוא הגשר בין השנים.

חוטא הבא לעשות תשובה על מעשים רעים שעשה בעבר — ואין תשובה בלי "חרטה על העבר" — מה יעשה באותן שנים עברו של חטא הצרות לו בזכרונו? יש ואדם שרוי בחטא עשר שנים או חמש-עשרה שנה, (אני מכיר גם יהודים שבאו לשוב בתשובה אחרי שבעים שנה) — מה יעשה כשהוא בא להסתכל אחורנית ו"פוקד" שנים אלו שעברו עליו בחילול-שבת, בעושק וגזילה? הרי שנים אלה הם חלק מאישיותו, הם "האני" שלו. האם ימשיך להזדהות עם השנים הללו, או שימחוק אותן כלא-היו?

זוהי דרך אחת של תשובה, אבל יש גם דרך אחרת, זו הדרך של העלאת הרע ולא דווקא ביעורו. בתשובה זאת אין צורך בהפסק, בכליון של העבר, ומחיקת הזכרונות. בדרך זו ניתן לאדם להזדהות עם העבר ויחד עם זאת להיות בעל-תשובה.

עלידי החטא גילה בקרבו כוחות-נפש חדשים, רזרבוואר של אנרגיה, של עקשנות וחמדנות שלא ידע על קיומם לפני שחטא. עכשיו יש בידו לקדש את כל הכוחות האלה ולכוונם כלפי מעלה. אגרסיביות שיש בו עתה לא תתן לו להסתפק בקנה-מידה שהיה משתמש בו לעשיית הטוב לפני שחטא, אלא תדחוף אותו יותר קרוב ועוד יותר קרוב לכסא-הכבוד. ביום-הכיפורים אין אנו מצוים לתלוש דפים מספר החיים או מספר-תולדות-אדם. אין אדם צריך להסתיר ולהעלים בו את השנים הרעות, שנות החטא, אלא יש בכוחו לקדשן ול-טהרן. הלא כך אנו אומרים בברכת קדושת היום: מחול לעור-

9. BEREISHIS RABBAH, NOACH 8

”הִיָּה” – אָמַר ר' יוֹחָנָן: כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, “הִיָּה”, הוּא תְּחַלְתּוֹ וְהוּא סוּפוֹ. הִשְׁבִּיחוּהוּ: וְהָרִי כְּתוּב: “אֶחָד הִיָּה אֲבָרְהָם וַיִּירֶשׁ אֶת-הָאָרֶץ” (יחזקאל לג, כד) – מַעֲתָה הוּא תְּחַלְתּוֹ

10. RAMBAM HILCHOS AVODAS KOCHAVIM, PEREK 1

וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יהודים בעולם כגון חנוך ומתושלה נח שם ועבר. ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנוולד עמודי של עולם והוא אברהם אבינו: § (ב) כיון שנגמל איתן זה התחיל לשומט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה היאך אפשר שהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו. כי אי אפשר שיסבב את עצמו. ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים המטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים והוא עובד עמהם ולבו משומט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה. וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו. וידע שכל העולם טועים ודבר שגרים להם למעות זה שעובדים את הכוכבים ואת הצורות עד

השגת הראב"ד
”וכן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו. א"ל
יש אגדה נן שלם שאלמר עקב אשר טמע אכריס
קולו מנין עקב”

שאבר האמת מרעתם. וכן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו. כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים. וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אלו. כיון שנבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן. והתחיל לעמוד ולקרא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מוהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיהיוהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות והם אנשי בית אברהם ושחל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו. וישב יצחק מלמד ומזהיר. ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחוק כל הגלגלים אליו. ויעקב אבינו למד בנו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם. וצוה את בנו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה

השגת הראב"ד
”וזהו מוהלך וקורא וכו' עד שהגיע לארץ כנען
שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם. א"ל ותמה
למי ששירי היו שם שם ועבר לך לא היו מוחין. ואפס
כי מוסיס היו ולא ארע להם ששברו את גלגליהם לפי
שכיו מתחללים תמה עד שכל אכריס ומכר ללוי א"ל”

11. OHEL YAAKOV

כל מקום שנאמר בו היה מתחילתו עד סופו הוא צדיק, ומה אני מקיים אחד היה אברהם והלא עד מ"ח שנה לא הכיר את בוראו, על זה באה התשובה שהיה מתוקן להדריך העולם כולו בתשובה מה שאין מקום לזה בלתי במה שעבד עבודה זרה בימים הראשונים, ועל כן גם המה יעלו במספר ימי צדקתו וכנזכר ע"ל.

12. BEREISHIS RABBAH

בבראשית רבה (פר' ג סי' ז): "אמר ר"י בר' סימון יהי ערב אין כתוב כאן אלא ויהי ערב מיכן שהיה סדר זמנים קודם לכאן א"ר אבהו מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלו אמר דין הניין לי, יתהון לא הניין לי" עכ"ל, ואשר על

13. PACHAD YITZCHAK, LETTER #128

יו"ט

אגרות וכתבים

קכת.

יום ב' לר"ח אייר תשכ"ג.

אהובי הביבי,

שלום וברכה!

מכתבך הגיע לידי. ודברייך הגיעו ללבבי. דע לך חביבי כי עצם מכתבך מתנגד הוא לכל התאורים הנמצאים בו. והגני בזה להסביר לך תוכן משפט זה. דעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות

של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ-חיים וצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ-חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלה. ודי לבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות הרי הוא דומה בעיניו כבלתי-שתול בבית השם". שלפי דמיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הנפש על גאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרותיהם בראשיהם במסיבת גן-עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר על דרך הכתוב של "במתים חפשי" ¹.

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלטה של היצר טוב, אלא דוקא מלחמתו של היצר טוב. ומכתבך היקר הנלבי מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר טוב. באנגלית אומרים Lose a battle and win the war ². בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל, (אין בזה משום פתיחת פה לשטן) ובכמה מערכות תפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשור הנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך. Lose battles, but win wars. החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם" ³. והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא. אע"פ שבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים

יודעים היטב שהכונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה"שבע נפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב. מאד זה יצר הרע ⁴.

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לך על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם יוצרם הטוב בבחינת חד"הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדולתם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והגמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה. דוקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

14. BAVA BASRA

הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' מצד (ז) הוא מונח ולא בתוכו ומה אני מקיים אין בארון רק לרבות
שברי לוחות שמונחים בארון

15. YOMA 71

אף משלח דהשתא והמשלח דמעיקרא משמע רבא אמר אמר קרא^א יעמוד
חי^ב עד מתי יהא זקוק לעמוד חי עד שעת כפרה ואימתי שעת כפרה בשעת
מתן דמים ותו לא אתי משלח מצאו בשוק לכהן גדול אומר לו אישי כ"ג עשינו
שליחותך מצאו בביתו אומר לו מחיה חיים עשינו שליחותו אמר רבה^ב כי